

Zbigniew Jarosiński

Studium Doktoranckie w IBL

Biuletyn Polonistyczny 25/3-4 (85-86), 91-95

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1981

Kraj	"Słowiańska metryka porównawcza", Warszawa, 22-24 IX	Pobyty naukowe	Razem
Czechosłowacja	2	2	4
Jugosławia	3	-	3
NRD	-	1	1
Włochy	-	1	1
ZSRR	1	1	2
Razem	6	5	11

Oprac. Anna Grygo

STUDIUM DOKTORANCKIE W IBL

Studia doktoranckie w IBL, po dłuższej przerwie i w oparciu o nowe przepisy, rozpoczęto w 1973 r. Od tej pory czterokrotnie przeprowadzano rekrutację. Raz na studia dla pracujących, w 1973 r., i trzykrotnie na studia stacjonarne: w l. 1974, 1976, 1979. Za każdym razem nabór miał zasięg ogólnopolski i około połowy osób przyjętych pochodziło spoza Warszawy. Liczba kandydatów stale trzy-, czterokrotnie przekraczała liczbę miejsc, co świadczy, że zainteresowania pracą naukową są wśród absolwentów filologii szerokie, ale też po części, jak można się było zorientować, wynika z poważnych, trwających już od dawna trudności na rynku pracy. Tak czy inaczej liczba kandydatów, których komisja egzaminacyjna uznawała za właściwie przygotowanych do podjęcia studiów, zawsze była wyższa od limitu miejsc.

Ogółem przez stacjonarne studia doktoranckie w IBL przeszło 55 osób, z czego 5 osób oddelegowanych było na Studium przez wyższe uczelnie, które fundowały im stypendium. Ostatecznie doktoraty obroniło 10 osób. Jest to liczba niezbyt duża, mniejsza, niż oczekiwano. Wprawdzie dalsze doktoraty są w toku finalizowania, ale nadmiernie wydłużył się czas ich trwania. Trzeba jednak odnotować, że efektywność studiów doktoranckich w IBL jest nieco wyższa niż w pozostałych instytutach humanistycznych PAN. Ponadto w porównaniu z asystentami, którzy rozpoczynali jako pracownicy etatowi, uczestnicy studiów doktoranckich dochodzą do doktoratów (statystycznie) szybciej. Wszyscy uczestnicy studiów, którzy uzyskali doktoraty, zostali następnie przyjęci do pracy w IBL.

Studium dla pracujących miało 19 słuchaczy. Do tej pory wydało ono 2 doktoraty, jeszcze kilku należy się spodziewać.

Studium Doktoranckie stanowi komórkę Instytutu stosunkowo samodzielną, mało zintegrowaną z układem jego zespołów i pracowników. Kieruje nim czteroosobowe kierownictwo, które zajmuje się całością spraw związanych z programem studiów, organizacją zajęć oraz przebiegiem indywidualnej pracy doktorantów. Kierownikiem Studium jest prof. dr Alina Witkowska. SeminaRIA kierunkowe, stanowiące najważniejsze na studium zajęcia, prowadzi od lat prof. dr Maria Janion i prof. dr Alina Witkowska, prof. dr Janusz Pelc, prof. dr Michał Głowiński oraz doc. dr hab. Kazimierz Bartoszyński. Poważny wkład trudu i inwencji wniosło też wielu innych pracowników Instytutu.

Czteroletnie studium doktoranckie dla pracujących zgromadziło przede wszystkim nauczycieli szkół średnich. Z uwagi na to, że większość słuchaczy kończyła uniwersytety dość dawno i żyła z dala od centrów życia umysłowego, program zawierał zna-

czną liczbę wykładów i konwersatoriów obejmujących współczesną problematykę różnych działów wiedzy o literaturze, prowadzonych często przez wykładowców najwyższej klasy. Słuchacze studium okazali się grupą osób o wyjątkowych zainteresowaniach tematyką naukową i samokształceniem. Chociaż z samymi studiami ani nawet z doktoratem nie mogli wiązać konkretnych ambicji zawodowego awansu i chociaż przysługujące im udogodnienia (obniżka godzin pracy i delegacje do Warszawy) były niewielkie, a często zgoła ich im odmawiano, przyjeżdżali skrupulatnie dwa razy w miesiącu na trudne, całodzienne zajęcia. Mimo zapału słuchaczy i jednocześnie rzetelnej opieki, jaką starało się im zapewnić kierownictwo Studium, finalne rezultaty pracy były niewielkie. Natomiast znacznie wzrósł poziom wykształcenia i sprawności zawodowej słuchaczy Studium. W tych też kategoriach należy oceniać jego sens społeczno-naukowy.

Stacjonarne studia doktoranckie mają inny charakter. Stawiają sobie one za cel wykształcenie młodej kadry pracowników naukowych polonistyki. Po pierwsze służyć mają zwłaszcza rozwojowi tych specjalizacji, w których niedostatek młodych wykwalifikowanych sił jest wyraźnie odczuwany. W szczególności brane są pod uwagę potrzeby kadrowe samego Instytutu. Po drugie, co-rocennie pojawia się pewna liczba absolwentów o ponadprzeciętnym przygotowaniu i uzdolnieniu do pracy badawczej. Absolwenci ci z powodu braku etatów nie mogą znaleźć zatrudnienia na uczelniach, a nie istnieją też inne miejsca pracy, w których ich naukowe talenty mogłyby zostać właściwie wykorzystane. Otóż Studium Doktoranckie IBL prowadzone jest z myślą, aby ludziom tym stworzyć możliwość dalszego rozwoju i szansę zatrudnienia w przyszłości.

Stacjonarne studia doktoranckie trwają trzy lata (z możli-

wością niewielkiego przedłużenia). Doktoranci otrzymują stypendium (ostatnio znacznie podwyższone, lecz i tak niewysokie) z IBL lub uczelni, która ich na studia oddelegowała; w trakcie studiów nie mogą nigdzie pracować. Zajęcia Studium obejmują seminaria kierunkowe, przeznaczone na dyskusję nad powstającymi pracami - uczęszczają na nie również osoby spoza Studium zainteresowane ich tematem - oraz konwersatoria dotyczące głównych problemów metodologicznych współczesnego literaturoznawstwa. Ponadto doktoranci mają obowiązek uczęszczania na zajęcia z filozofii marksistowskiej i lektorat języka obcego. Indywidualnymi pracami doktorantów kierują opiekunowie naukowci, których wyznacza się jak najszybciej po rozpoczęciu studiów. Od doktorantów wymaga się też uczestnictwa w życiu naukowym Instytutu i udziału w pracach odpowiednich pracowni.

Dotychczasowe wyniki pracy Studium Doktoranckiego dają powody do satysfakcji. Musi jednak ona być umiarkowana. Z jednej strony tryb studiów doktoranckich, normowany przepisami ministerstwa, niezbyt jest dostosowany do specyfiki pracy badawczej w naszej dyscyplinie, z drugiej - nie jesteśmy w stanie zapewnić doktorantom warunków życia i pracy, które uznać by można za zupełnie właściwe. Wiadomo - przez ostatnie dwa lata wiele o tym mówiono - że doktoranci stanowią grupę pracowników, których uprawnienia są bardziej ograniczone niż innych grup pracowników. W naszym Instytucie dla doktorantów pochodzących spoza Warszawy uciążliwa jest zwłaszcza sprawa mieszkania na okres studiów: stypendium nie pokrywa kosztów kwatery, a na miejsce w Hotelu Młodego Naukowca czeka się latami. Ponadto ukończenie studiów nie zapewnia pracy. To, że każdy z doktorantów, który obronił pracę, otrzymał etat w Instytucie, było we wszystkich wypadkach wynikiem specjalnych starań dyrekcji i ogromnych luk kadrowych

naszej placówki, niewspółmiernych do jej możliwości etatowych. Doktoranci oddelegowani na Studium przez wyższe uczelnie, stanowią tylko niewielką część ogólnej liczby słuchaczy. Tak więc Studium, stawiając sobie za jeden z celów dostarczenie młodej kadry naukowej dla szerszego środowiska polonistycznego, faktycznie spełnia ten cel tylko w niewielkim zakresie. Wreszcie sądzić można, że trzyletni okres trwania studiów jest zbyt krótki, aby umożliwiał nabycie sprawności fachowych i ogólnej wiedzy humanistycznej, jakich oczekujemy od doktora filologii. Studia nastawione są na produkowanie doktoratów, co musi odbywać się kosztem normalnego wdrażania do zawodu pracownika naukowego.

W IBL studia doktoranckie stały się obecnie główną formą kształcenia młodej kadry nauki. Mimo swych stron ujemnych funkcję tę pełnią, a Instytutowi pozwalają na częściowe przynajmniej zaspakajanie kadrowych potrzeb. Toteż jest on gotów je dalej prowadzić.

Dr Zbigniew Jarosiński

PRACOWNIA CZASOPISMIENICTWA POLSKIEGO XIX i XX WIEKU

Włączona 1 kwietnia 1969 r. do Instytutu Badań Literackich, istniejąca od 1958 r. Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. jest znacznie młodsza od swej obecnej macierzystej placówki. Jej zespół, liczący aktualnie 14 osób (w tym 10 pracowników naukowo-badawczych), był w miarę stabilny, choć przewinęła się przezeń spora grupa stypendystów, którą